

»pod roko« provizorično zasesti, če so se oglašili kvalificirani prosilci za definitivno nameščenje in § 8. dež. zakona z dne 17. maja 1877 razločno ukazuje, da sme okraj šolski svet tudi v slučaju, ako so se oglašili manj ko 3 kompetenti, nastopiti samo dvojno pot, namreč da mora enega, oziroma dva prosilca predložiti dež. šolskemu svetu v definitivno nameščenje ali pa del. mesto brez odlašanja še enkrat razpisati. V teh določilih je torej dovolj jasno izraženo, da se okr. šolski svet ne more ozirati na morebitne želje sorodstva in skleniti provizorično nameščenje, če je bilo definitivno mesto razpisano.

—§— **Deželni šolski svet** je imel dne 8. januarja sejo, na kateri je definitivno nastavlil sledeče učitelje in učiteljice: Nežo Pirc v Ksaveriju, Emo Lilek v Gotovljah, Franca Brgleza pri Sv. Jederti nad Laškim, Maksa Wudlerja na okoliški šoli v Laškem trgu, Martina Stanteja za okr. pomožnega učitelja v Celju, Franciško Bizjah na Zg. Ponikvi, Adelo Wantur v Šmarju pri Knittelfeldu in Ludvika Sabukošehga v Pobrežu pri Mariboru.

—§— **Štajerski deželni šolski svet** izdaja od novega leta svoj naredbeni list. Čujte, strmite in učite se, kako lepo slovensko znajo v Gradcu! Nemško: »Auf Grund gemachter Wahrnehmungen findet der k. k. Landesschulrat in Erinnerung zu bringen...« Slovensko: »Na podlagi napravljenih doznanj najde c. kr. deželni šolski svet poklicati v spomin.« Ta prestava diši po kakšnem nemčurskem učitelju, ki je dosegel čast, da sme biti za diurnista pri gospodu Petru Končniku!

Goriške vesti.

—g— **Deželni glavar dr. Pajer**, ki je bil tudi član dež. šol. sveta, je dne 17. t. m. umrl. — Alojzij Pajer se je rodil 6. jun. 1829. Torej je bil v 84. letu. Njegova politična kariera je pričela v letu 1861 in trajala je njegovo politično delo do smrti. Leta 1868. je vstopil v deželni zbor in ostal v njem do smrti; istotako v deželnem odboru. Leta 1869. je bil iz zbornice izvoljen za državnega poslanca. Leta 1870 je bil imenovan podglavarjem; leta 1875. je dobil plemstvo, leta 1877. je postal deželni glavar in je ostal na tem mestu do 1883. Leta 1899. je bil zopet deželni glavar in kot tak umrl. Imel je razna odlikovanja, tudi iz Italije, bil je častni občan v raznih furlanskih občinah itd. Lani mu je umrla soproga, letos je šel on za njo. Zapuščča dva sina, eden je odvetnik v Gorici, drugi inženir v Trstu. Izredna inteligentca, prisotnost duha, spretno izkoriščanje položajev — vsako priliko je znal pokojni izrabiti v korist goriških Italijanov; vztrajno je bil časih hude boje v svoji lastni stranki, ali zmagal je vselej on, toliko je imel moči in ugleda nad drugimi, da so se mu vedno vdali in je bila njegova beseda sveta. Po razkolu med Slovenci je spretno zavil nastale razmere na svojo stran in s pomočjo tistih slovečih furlanskih glasov v splošni kuriji 1901. je postal neomejen gospodar dežele, deželnega zbora in odbora. — On je še držal pokonci italijansko liberalno stranko in se protivil razpustu goriškega občinskega zastopa v zadnjem času. Videl je sijaj stranke in propadanje. — Zadnji udarec ji je dala smrt dr. Pajerja. — Ta smrt je izrednega pomena. Ona je mejnik; stara doba je nehala, nova doba nastopi za Goriško-Gradiščansko. Upajmo, da bodo goriški Slovenci to prav umeli!

—g— **Iz Komna** poročajo: Pouk na naši obrtni nadaljevalni šoli se je odložil do meseca oktobra.

—g— **Učitelj na zatožni klopi pred okrožno sodnijo v Gorici.** Na zatožni klopi je sedel dne 17. t. m. zaradi hudodelstva tatvine bivši šolski vodja v Ronkih Josip Bosma, doma iz Vile Vičentine. Bosma je pred leti služboval kot učitelj v Vili Vicentini. Spoznal in sprijaznil se je s tamkajšnjim župnikom don Maranom tako, da je bil skoro vsak dan na obisku v farovžu, tudi potem, ko je bil premeščen v Ronke. Pred približno tremi leti je nekega dne zmanjkjal ključ od blagajne, v kateri je župnik Maran imel svoj in cerkveni denar. Od tega časa naprej je vsako toliko časa izgubil iz blagajne kak znesek, sedaj 50 K, sedaj 30 K itd. Sum je letel na Bosmo; župnikova služkinja Polli je namreč opazila, da se Bosma večkrat sumljivo mudi v sobi, kjer je bila blagajna, in enkrat je slišala tudi odpreti blagajno med časom, ko je bil Bosma v sobi. Nastavili so mu past; zaznamovali so nekaj 10 kronskih bankovcev in jih položili v blagajno. Pri prvem obisku za tem, meseca novembra l. l., se je Bosma zopet mudi v dotični sobi in ko je odšel, so zmanjkali od zaznamovanih bankovcev štirje. Bosma je bil še tisti dan aretiran. Našli so pri njem zaznamovane bankovce in ključ od blagajne. Izprva je tajil, a pozneje priznal, da je ukradel na goriškopisan način župniku Marianu približno 300 K. Zagovarjal se je z revščino.

Ključ da je slučajno dobil v roke, odprl blagajno in vzel prvič 100 K, z namenom, vrtni zopet denar, ko mu dovole predujem, za katerega je bil prosil. Ker so mu pa dotično prošnjo odbili, ni mogel tega storiti. Ko je bil pozneje večkrat v stiskah, se ni mogel zoperstaviti izkušnji in si pomagal z župnikovo blagajno. Bosmo je zagovarjal pri razpravi tržaški odvetnik Petronio; razpravi je prisostvovalo vse polno občinstva. Župnik Maran je obtožencu odpustil, in sodni dvor mu je z ozirom a to in na razne olajšujoče okolnosti prisodil skrajno milo kazen: 20 dni težke ječe z 1 postom. V kazen še vrsteje 10 dni preiskovalnega zapora.

—g— **Tečaj za učenje tujih jezikov** po znani Berlitzovi metodi so otvorili v Gorici dne 14. februarja t. l. v salonu »Hotela de la Poste«. Poučevali bodo francoščino in angleščino. Učitelji so rojeni Francozi, oziroma Angleži. akademsko izobraženi in jezikovno dobro podkovani.

—g— **Protialkoholno društvo v Tolminu.** Ustanovili so v Tolminu »Protialkoholno no društvo Sveta vojska«. Namestništvo je pravila potrdilo.

Tržaške vesti.

—t— **Smrtna kosa.** Dne 13. t. m. je preminola tu v visoki starosti 79 let gospa Jedert Pretnerjeva, roj. Vodnikova, mati ravnateljca tukajšnje pripravnice za srednje šole, Miroslava Pretnerja. Pokojnica je ena zadnjih potomk daljnega sorodstva pokojnega slovenskega pesnika-buditelja iz Napoleonovih časov, pevca »Ilirije oživljene«, Valentina Vodnika. Že zbog tega svojega potomstva je pokojnica znamenita slovenska žena, ali vredna je bila tega svojega rojstva tudi po svojem živem rodoljubju v tistih časih Dežmanovega izdajstva, ko je ta nekdanji slovenski pisatelj in buditelj, a pozneji besen odpadnik bil glavni steber tedanjega kranjskega nemškutarstva. In ravno s tem odpadnikom je bila prišla pokojna Pretnerjeva v tak konflikt, da so jo celo sodno preganjali. In kakor je bila pokojnica plemenita po svoji slovenski zvestobi, tako plemenita je bila tudi po dobroti svojega srca napram dijakom. V njeni hiši je dobivalo v onih časih po več ljubljanskih dijakov hrano — vbogajme! Kakor da je njegova mati, tako je ljubila vsakega siromašnega dijaka. Časten bodi spomin tej pošteni in vzorni slovenski ženi! Rodovini Pretner in Sancin izrekamo iskreno sožalje!

—t— **Jadranska razstava,** ki jo priredijo na Dunaju, nima niti med tržaškimi Slovenci niti Italijani nobenih simpatij. Tržaški mestni svet je črtal podporo 20.000 K, ki je bila namenjena za to razstavo. Nemci so zato jako hudi!

—t— **Šolske veselice pri Sv. Ivanu.** V Narodnem domu pri sv. Ivanu se je vršila zadnja nedelja meseca januarja šolska veselica. Velika dvorana, ena izmed največjih v Trstu in okolici, je bila popolnoma napolnjena, čeprav se je vršila ta prireditev že nekolikokrat v tem okraju, celo v isti dvorani. Toda nič čudnega, če je bilo toliko občinstva. Prireditelj je bila originalna, Šolski otroci, povečini iz nižjih razredov so deklamirali in peli v zboru s spremljevanjem godbe. Na vzporedu sta bili tudi dve igrici, in ravno te sta bili posebno privlačni po svoji originalni vsebini. Priznati moram, da nisem videl še nič podobnega. Vsi učenci, ki so nastopali, so iz svetoivanske ljudske šole. Petje in deklamacije je poučevalo učiteljstvo samo; tudi v sokolskem orkestru, ki je igral med točkami, so v pretežni večini učitelji. Posebno me je zanimalo, kje je dobilo učiteljstvo oni dve igrici. Zvedel sem, da je to priredil učitelj svetoivanske šole V. Trobec. Res škoda, da ni to natisnako. — Te zadnje repize s tem programom se je udeležil tudi okr. šolski nadzornik Nekerman in dež. šolski nadzornik Matejčič, kar je povsem razveseljivo. Ljudstvo razume učiteljstvo in učiteljstvo šolski nadzorniki. Žalostno je, da ni v naši domovini povsod enako.

—t— **Posnemanja vredno!** Iz Trsta pišejo: Pred nekaterimi dnevi smo čitali v »Independentu« poročilo o letošnjem »Leginem« plesu, ki se ga je — pač v svojo lastno sramoto — udeležilo tudi kolikor toliko naših ljudi. »Independent« kar ni mogel najti besedi, da bi čim više povzdignil požrtvovalnost tržaškega italijanstva za njegovo »Lego«. »Lega« je zvezana z vsakim trenutkom našega življenja, je prisotna vsako uro, vsako minuto v teku naših dni, pa naj plavajo v veselju ali naj se tope v solzah. »Lega« je vsemogojna v našem duševnem življenju in je popolnoma naravno, da zavzema v našem srcu najodličnejše mesto. Iz nje smo si napravili trdnjavo naše narodne obrambe, z njo in okolo nje se branimo sovražnih in naše kulturne in nacionalne moči lačnih hord, za njo bijemo najplemenitejši boj in pripravljamo svojim sinovom kulturno življenje. Trst,

praznuječ slavnost v imenu »Lege«, je nekaj občudovanja vrednega, ginljivega. Vsak izraz radosti, vsak plemeniti čin je v korist »Legi Nazional«. In ta »Lega«, mati vseh mater, pač more biti ponosna na neizpremenjeno ljubezen, ki jo uživa! — Morda tudi ni že vse tako, kakor piše »Independent«, toda če bi tudi ne bilo, je to navdušenje, ki vre iz »Independenta« za »Lego«, to raznarodovalnico naše mladine, najresnejši opomin nam Slovanom, da uredničujemo ono, kar si naj žele naši nasprotniki, da bi bilo resnično, v nas samih in storimo vse, da bo naša Družba sv. Cirila in Metoda, ta naša mati vseh mater, lahko ponosna na našo neizpremenjeno ljubezen. Če že tako radi posnemamo Italijane v slabem, jih tembolj posnemajmo v onem, kar je dobro za nas!

Koroške vesti.

—k— **Preziranje Slovencev na Koroškem.** V skoro popolno slovenski občini na Olinjah v Rožu je bilo razpisano mesto nadučitelja. Z vsjo pravico so se potegovali slovenski davkoplačevalci in slovenski straši, da se imenuje za slovenske otroke tudi nadučitelj Slovenec. Toda kot ponavadi so oblasti Slovincem mačeha, in to se je pokazalo tudi v tem slučaju. Nemške oblasti se niso brigale za pravične zahteve Slovencev, marveč so imenovale za nadučitelja po nasvetu nemškega Volksrata zagrizenega nemškutarja Wruhliha, ki ima seveda nalogo zatirati narodnostni čut pri slovenskih otrocih in poveljevateli je nemško kulturo. Slovensko prebivalstvo je zaradi tega silno razburjeno in se bo tozadevno še oglašilo na merodajnem mestu. — Od druge strani nam pišejo iz Glinj: Kakor doznajemo iz časopisov, je imenovan nadučiteljem na tukajšnji šoli hud nemškutar Wruhlich, dočim so slovenskega prosilca, za katerega so se potegovali Slovenci, prezrli. Je že tako pri na koroških Slovincih: Ni nam še znana slovenska občina, ki bi dobila učitelja, ki bi ji bil po volji in za katerega se poteguje na merodajnem mestu. Ravno v takih slučajih imenuje vlada druge, brzkonce od Volksrata priporočene, kvečjemu, da brijejo iz slovenske delegacije norce, kakor se je to že opetovano zgodilo.

—k— **O slovenskem šolstvu na Koroškem** prinaša praška »Union« lep članek Bořivoja Gorazda. Tako bo tudi širša nemška javnost o našem šolstvu lahko kaj slišala, če bo — hotela!

Splošni vestnik.

Slovenci in Slovenke! Srečke za umetniško loterijo se od nedelje naprej že razpošiljajo in prodajajo in vsakemu se nudi najlepša prilika, da položi mal dar na oltar slovenske umetnosti. »Splošno slovensko žensko društvo« je z veliko težavo, z ovirami in zaprekami končno dobilo dovoljenje za to loterijo, katere namen je podpirati slov. upodabljačo umetnost. Upamo, da bo slovenska javnost znala ceniti delo društva in da bo rade volje kupovala srečke, ki jih bodo prodajale dame po vseh slovenskih krajih. Srečk je 20.000 — zato pa bo izžrebanih 200 originalnih slik in kipov. Žrebanje se vrši sredi aprila. Vsak Slovenec naj kupi vsaj po eno srečko za 1 krono, in srečke bodo kmalu razprodane. V nedeljo se otvori v Jakopičevem paviljonu razstava vseh dobitkov. Razstava bo vsakemu brezplačno dostopna. Oglejte si te dobitke! Slovenci in Slovenke, segajte po srečkah in agitirajte zanje!

Med svojimi! V februarjevi številki »Slov. Učitelja« je obvestilo, da je bil na božični odborovi seji Slomškove Zveze sprejet za člana tudi dr. Ivan Pregelj, pisatelj proslulega pamfleta v Mohorjevem koledarju, ki ga je tudi »Dom in Svet« proglašil za političko-tendenciozen spis brez vrednosti. Pa Slomškarji so hoteli izkazati sramotilcu učiteljstva posebno čast in ga proglasili popolnoma za svojega. Prav delajo: Gliha vkup štrih!

Za učitelje vojake. Poslanci Ivčević, Biankini in Tresič-Pavičič so intervenirali pri deželnoobrambnem ministru Georgiju zaradi vpoklicanja dalmatinskih ljudskošolskih učiteljev, katerih je bilo toliko vpoklicanih, da je nastala ponekod popolna ali delna stagnacija. — Poslanci so zahtevali od ministra, da odpošlje ljudskošolske učitelje takoj na dopust. Minister je obljubil, da se bo tozadevno sporazumel z naučnim ministrom.

Mohorjev molitvenik razburja duhove že dolga leta. Družba sv. Moharja je še skoro vsako leto ginjivo pripovedovala, kako navdušenje in povpraševanje vlada med ljudstvom za njenimi molitveniki; zato je izdala že nad dvajset različnih molitvenikov in v letošnjem koledarju iznova pogdarja, da bo tudi vbodoče vsako

leto izdala nov molitvenik. Ima pa jih še na tisoče in tisoče v zalogi po 40 vin. Če si je kdo le upal izraziti dvom o koristnosti literarne produkcije in gros, so ga proglasili za lažnika in liberalca. Kako pač ne? Msgr. Podgorc bi z molitveniki izgubil lahko zasluženo slavo »pisatelja« in lepe honorarje. Delo si je znal prijetno olajšati; kadar so škarje odrekle, pa je možakar enostavno prestavil iz — nemščine... A sedaj se je oglašil proti zaslužnemu delovanju msgr. Podgorca novi, nevarnejši sovražnik! Na februarškem sestanku društva slovenskih katehetov se je namreč poudarjalo, da družbini molitveniki po večini »ležijo zaprašeni po kotlih, dokler se ne poizgubijo ali pa jih otroci potržejo. Taka usoda je zadelo večino molitvenikov, ki jih je družba izdala. Vselej, ko so prišle Mohorjeve knjige, se je molitvenik potisnil v stran, kjer je nerazrezan ostal, dokler ni kmalu izgubil.« — Zato svetujejo kateheti, naj družba deset let po vrsti izdaja eden in isti molitvenik, ki ga oni priporočajo. Bog nas varuj take plohe molitvenikov! Če bodo stroški tudi znašali čez pol milijona kron kakor za Krekove Zgodbe, se še ne ve.

Koncert Glasbene Matice dne 7. marca 1913 v Ljubljani. Kakor čujemo je operni pevec g. Josip Rijavec, sedaj na Dunaju, dobil ob »Gl. Matice« povabilo, da sodeluje pri velikem koncertu »Gl. Matice«, pri katerem se bo izvajala svetovnoslavna Dvořakova zborova balada »Mrtvaški ženini«. G. Rijavec bo pel eno glavnih partij tega dela, namreč ženina. G. Rijavec je pred kratkim priredil v Ljubljani y zvezi z nadebudnim mladim skladateljem in pianistom g. Ravnikom v vsakem oziru lepo uspel komorni koncert in dosegel veliko in povse opravičenega priznanja. On že danes lahko velja za najodličnejšega interpreta moderne slovenske pesni. Njegov nastop v koncertu »Gl. Matice« vzbudi brezdvomno vsestransko zanimanje.

Gospodinjstva šola v »Mladiki«. Letošnji prvi petmesečni gospodinjstvi tečaj se konča s koncem februarja. Drugi tečaj se začne s prvim marcem 1913. V ta tečaj se sprejme 12 gojenk, izjemoma tudi več. Gojenke stanujejo lahko v internatu, kjer so pod dobrim nadzorstvom in kjer imajo vso oskrbo, ali pa tudi stanujejo izven internata, internistke plačujejo za vso oskrbo s šolnino za gospodinjstvi in kuharski pouk ter za belo šivanje mesečnih 100 K. Eksternistkinje pa plačujejo za gospodinjstvi in kuharski pouk, za belo šivanje in za opoldansko hrano mesečnih 45 K. One gojenke pa, ki bi opoldanske hrane ne imele v internatu, plačujejo za ves pouk mesečnih 20 K. Poučje se: praktično kuhanje, preproste in fine meščanske hrane; gospodinjstvo knjigovodstvo s kalkulacijami, hranoslovje, gospodinjstvo, zdravoslovje (ta predmet poučuje praktičen zdravnik), serviranje, belo šivanje, likanje. Priglasiti se je vodstvu »Mladike« v Ljubljani, Šubičeva ulica št. 9.

Vsi prijatelji vrtnarstva naj se blagovolijo priglasiti k društvu »Vrtnarska šola« v Kranju, da moremo z združenimi močmi delati za razvoj tega lepega in prepotrebnege društva. Kolike važnosti je obstoj društva »Vrtnarska šola«, je že iz tega razvidno, ker bo društvo vzdrževalo vzorne vrtove in posebne postaje za poizkuševanje: semen in orodja. — Vsak prijatelj vrtnarstva ne more sam samo za sebe vzdrževati posebnega strokovnjaka — pač pa bo lahko društvo »Vrtnarska šola« svojim članom v korist vzdrževalo strokovno izobraženega vrtnarja, ako pristopi zadostno število članov. — Društvena poročila »Vrtnarske šole« prinaša list »Prijatelj narave«.

K vprašanju javne nenravnosti. Nemška družba za boj proti spolnim boleznim je sestavila komisijo, ki ima tekem enega leta proučiti vprašanje prostitucije v cellem njenem obsegu in izdelati načrt, na podlagi katerega naj bi se potem osnovala tozadevna določbe novega nemškega kazenskega zakona, ki se pripravlja. V komisiji so zdravniki, higieniki, juristi, upravni uradniki, duhovniki in žene.

Slovansko dijaštvo v Pragi. Iz Prage smo prejeli: V Pragi je največ različnega slovanskega dijaštva, okolo 200 Slovencev, ravno toliko Hrvatov, Srbov, Bolgarov, Poljakov in Rusov, a vkljub slovenskemu praškemu ozračju se je to dijaštvo doslej, žalibog, malo stikalo in tako jih je že mnogo zapustilo praške visoke šole, ne da bi zrabili ugodno priliko, seznaniti se z razmerami drugih slovan. narodov: ne baš v korist slovanski vzajemnosti. Da se temu odpomore, je slovensko akad. društvo »Adrija« predlagalo na občnem zboru »Zveze češko-slovanskega dijaštva«, da se osnuje pri »Zvezi« poseben »Slovanski odbor«, ki bo skrbel za boljše stike med praškimi slovanskimi dijaki in prirejal »Slovanske večere«. Ti se bodo vršili vsakih 14 dni, po potrebi večkrat; na programu bo vedno kratek referat o časovnih slovanskih vprašanjih, ki se mu